

Environmentální politika

doc. Ing. Jan Nevima, Ph.D.

Základní pojmy

- Environmentální politika
 - Jedná se o typ hospodářské politiky zabývající se:
 - ochranou a péčí o životní prostředí.
 - Environmentální politiku můžeme obecně definovat jako:
 - „soubor nejrůznějších opatření a poznatků, jimiž se při řízení určitého celku (státu, regionu, podniku apod.) vědomě působí na chování lidí tak, aby činnosti nejen nepoškozovaly životní prostředí, ale přispívaly k jeho ozdravení.“

Základní pojmy

- **Poškození** životního prostředí můžeme chápat jako:
 - znehodnocování přírodních ekosystémů, ke kterému může dojít jak stálým odběrem nereprodukujících se látek, (např. neobnovitelné suroviny), tak i vnášením látek škodlivých (např. jedy) nebo látek nezapadajících do tradičního přírodního a přirozeného koloběhu.

Základní pojmy

- **Environmentální politiku** tvoří:
 - cíle, koncepce, strategie, nástroje a orgány zajišťující koncepční a výkonnou kontrolní činnost;
 - v rámci environmentální politiky existuje ještě prvek a to tzv. „cílové skupiny“: jedná se o skupiny, na které se daná environmentální politika prioritně zaměřuje.
- Podle **charakteru celku** lze environmentální politiku členit na:
 - mezinárodní,
 - národní,
 - regionální,
 - lokální.

Ekonomie životního prostředí

– Něco z historie...:

- existují dva hlavní proudy v pojetí ekonomických škol:
 - **Environmentální ekonomie:**
 - » Navazuje na neoklasickou ekonomii a v centru jejího zájmu je efektivní alokace vzácných zdrojů mezi vzájemně si konkurujícími užitím.
 - **Ekologická ekonomie:**
 - » Vychází z klasické ekonomie a na rozdíl od environmentální ekonomie klade důraz na vzájemnou provázanost ekonomických aktivit na přírodě.

Ekonomie životního prostředí

– Životní prostředí jako externalita:

- **Negativní externalita:**
 - snižují výrobu nebo z obecného pohledu užitky a vyvolávají vyšší náklady, které ale nejsou tím, kdo je způsobil, kompenzovány.
 - vznikají za následujících podmínek:
 - » mimořádně rozsáhlé objemy produkce,
 - » při výrobě a spotřebě se životní prostředí nadměrně zatěžuje,
 - » ceny produktů jsou příliš nízké, neodrážejí společenské náklady související s výrobou,
 - » neexistují realistické tržní podněty k zavádění environmentálně šetrnější technologie.
- **Pozitivní externalita:**
 - situace je obdobná, rozdíl je v tom, že ekonomický subjekt vytváří užitek i pro jiné subjekty, kteří mu za něj ale neplatí.

Environmentální politika v ČR

– Státní politika životního prostředí v ČR

- Nová státní politika životního prostředí ČR je vymezena na období 2012 – 2020.
- V této politice jde především o realizaci efektivní ochrany životního prostředí v České republice do roku 2020.
- Státní politika životního prostředí České republiky je zaměřena na následující oblasti:
 - ochrana a udržitelné využívání zdrojů,
 - ochrana klimatu a zlepšení kvality ovzduší,
 - ochrana přírody a krajiny,
 - bezpečné prostředí.

Environmentální politika v ČR

– Environmentální vzdělávání a poradenství:

- Jedná se o významné preventivní nástroje Státní politiky životního prostředí ČR.
- Úkolem EVVO (environmentální vzdělávání, výchova a osvěta) je vést občany k takovému myšlení a jednání, které jsou v souladu s principy udržitelného rozvoje a udržení kvality životního prostředí.

Environmentální politika v ČR

– Environmentální vzdělávání:

- Je nezbytným nástrojem v procesu celoživotního učení.
- Hlavním úkolem výchovy je systematické působení na mladou generaci (včetně dětí předškolního věku) za účelem přijetí hodnot a jednání nezbytného pro ochranu a péči o životní prostředí.
- Úkolem osvěty jsou zejména v rovině informativní a jsou zaměřené na dospělou populaci a obecně na veřejnost.

Environmentální politika v ČR

– Environmentální poradenství:

- poskytuje odborné kvalifikované rady a doporučení veřejnosti,
- popularizuje výsledky vědy a výzkumu ve prospěch životního prostředí,
- přibližuje šetrné životní standardy požadavkům veřejnosti,
- ovlivňuje veřejnost ve smyslu udržitelného rozvoje společnosti.

Regionální podpora environmentální politiky v ČR

– EVVO v MSK:

- podpora badatelsky orientovaného vyučování;
- podpora aktivit na školních zahradách (péče o školní zahradu);
- podpora systematického vzdělávání koordinátorů EVVO;
- propojení školního kurikula s okolním prostředím.

Mezinárodní podpora environmentální politiky (cíle Strategie 2020)

Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění:

- Snížit emise skleníkových plynů o nejméně 20 % oproti úrovním roku 1990 nebo o 30 %, pokud pro to budou příznivé podmínky; zvýšit podíl obnovitelných zdrojů energie v naší konečné spotřebě energie na 20 % a zvýšit energetickou účinnost o 20 %.
- Stěžejní iniciativa EU „Evropa méně náročná na zdroje“ – podpora oddělování hospodářského růstu od využívání zdrojů, a to pomocí snížení uhlíku v naší ekonomice, většího využívání obnovitelných zdrojů energie, modernizace dopravního odvětví a podpory energetické účinnosti.

Koncept (trvale) udržitelného rozvoje

- představuje alternativní model vývoje společnosti oproti dominující industriální ekonomice,
- odráží přirozené environmentální limity hospodářského růstu,
- definice dle OSN:

„Udržitelný rozvoj je takový rozvoj, který zajistí potřeby současným generacím, aniž by bylo ohroženo plnění potřeb generací příštích, a aniž by se dělo na úkor jiných národů.“

Koncept udržitelného rozvoje

– Podstata koncepce:

- podstatou koncepce trvale udržitelného rozvoje je tedy integrace několika základních dimenzí civilizačního rozvoje,
- udržitelnost rozvoje znamená, že musí být splněno několik základních podmínek,
- každý rozvoj musí být průchodný ekonomicky, musí zaručovat ekonomický růst.

Koncept udržitelného rozvoje

– Administrativní nástroje (normativní nástroje):

- je založen na donucovací pravomoci orgánů státní správy, které přímo pomocí těchto nástrojů ovlivňují chování znečišťovatelů,
- administrativní nástroje mohou mít formu:
 - zákazu,
 - příkazu,
 - omezení.
- Do této skupiny ještě patří povolení a souhlasy úřadů k činnostem ohrožující životní prostředí a dále limity na vypouštění znečištění a technologické nebo výrobní standardy a normy.

Koncept udržitelného rozvoje

– Ekonomické nástroje:

- Působí na chování znečišťovatelů nepřímo prostřednictvím trhu.
- Podle principu se rozlišují dva typy ekonomických nástrojů:
 - nástroje fungující na principu převedení externích nákladů do několika původce (internalizace negativních externalit):
 - » Daně a poplatky
 - nástroje představující příspěvky k nákladům na omezení znečištění životního prostředí:
 - » Dotace a daňové úlevy

Nástroje UR I.

Využitelnost výhledů a programů k rozvoji UR:

Země a především regiony musí mít zpracovány své vlastní koncepce podporující vnitřní a vnější rozvoj.

Cenové a daňové nástroje:

Efekty daní nejsou jednoznačné. Daně na jedné straně mohou snižovat emise škodlivin, na druhé straně mohou brzdit úsilí firemního sektoru v tvorbě inovací podporujících úspory energií.

U trhu, který má podporovat udržitelné výstupy, by cena měla odrážet plnou výši společenských nákladů a přínosů vyráběného zboží a poskytovaných služeb. Jinými slovy jde o naplnění principu, že znečištění platí znečišťovatel.

17

Nástroje UR II.

Nákladová efektivita:

Prozatím málo zemí systematicky využívá analýzu nákladů a přínosů k hodnocení projektů, politik a programů udržitelného rozvoje i přesto, že je patrný vzestup v užití této techniky. Jen v Kanadě, N. Zélandu, V. Británii a USA vznikla povinnost hodnotit dopad regulačních a legislativních opatření.

Environmentální efektivita:

Podstatou a nástrojem environmentální efektivity by měla být opatření, která by zajišťovala: (i) regeneraci – tj. aby obnovitelné zdroje byly využívány efektivně, a aby nebylo povoleno jejich využívání nad míru překračující tempo jejich přirozené obnovy; (ii) nahraditelnost – tj. aby neobnovitelné zdroje byly využívány efektivně, a aby jejich použití bylo omezeno na úroveň, která není nahraditelná použitím obnovitelných zdrojů nebo jiných typů kapitálu.

18

Neefektivnost ekologických standardů

Vybrané efekty zavedených ekologických standardů:

- neefektivnost ekologických standardů;
- nedostatečná motivační schopnost omezovat znečišťování ŽP;
- ztráta konkurenceschopnosti na zahraničních trzích.

19

Posuzování vlivu na životní prostředí

Posuzování vlivů záměrů na životní prostředí (proces EIA) je v ČR upraveno zákonem o posuzování vlivů na životní prostředí.

Proces posuzování vlivů záměrů na životní prostředí je založen na systematickém zkoumání a posuzování jejich možného působení na životní prostředí. Smyslem je zjistit, popsat a komplexně vyhodnotit předpokládané vlivy připravovaných záměrů na životní prostředí a veřejné zdraví ve všech rozhodujících souvislostech. Cílem procesu je zmírnění nepříznivých vlivů realizace na životní prostředí.

V rámci procesu EIA jsou posuzovány stavby, činnosti a technologie uvedené v příloze č. 1 výše zmíněného zákona. Projekty posuzované v procesu EIA jsou například stavby, komunikace, výrobní haly, těžby nerostných surovin, provozy – nově budované, ale i jejich změny, tj. rozšiřování, změny technologií, zvýšení kapacity apod.

20

Operační program Životní prostředí

Oblasti podpory:

- Zlepšování kvality vod a snižování rizika povodní
- Zlepšování kvality ovzduší v lidských sídlech
- Odpady a materiálové toky, ekologické zátěže a rizika
- Ochrana a péče o přírodu a krajinu
- Energetické úspory

www.opzp.cz

Alokace programu: 2,637 miliardy eur

Program je otevřen obcím a městům, organizacím státní správy a samosprávy, výzkumným a vědeckým ústavům, fyzickým osobám podnikajícím i neziskovým organizacím.

21

Environmentální účetnictví

System integrovaných environmentálních hospodářských účtů (SEEA) rozpracovaný společně OSN, Evropskou komisí, MMF, OECD a Světovou bankou je satelitním systémem národních účtů:

- účty emisí do ovzduší,
- daně související s životním prostředím,
- účty materiálových toků na makroekonomické úrovni.

22

Děkuji za pozornost

